

ΑΠΟ ΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ/ ΥΦΟΛΟΓΙΑ

Η υφολογική μελέτη της λογοτεχνίας ασχολείται με τη συμπεριφορά των λέξεων και των δομών μέσα στο κείμενο. Αξιοποιεί τη γλωσσολογία (π.χ τη γραμματική δομή μιας πρότασης και τη γλωσσολογική σύνθεση)στην ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων και όχι μόνο. Μέσω του ιδιαίτερου τρόπου χρήσης της γλώσσας δημιουργείται ένα συγκεκριμένο λογοτεχνικό αποτέλεσμα το οποίο μπορούμε να αποκαλύψουμε χρησιμοποιώντας τα εργαλεία της γλωσσολογίας. Οι υφολόγοι υποστηρίζουν ότι οι γραμματοσυντακτικές επιλογές και τα σχήματα λόγου, οι αποκλίσεις από την καθημερινή νόρμα της γλώσσας αντικατοπτρίζουν ψυχικές ιδιαιτερότητες ή συγγραφικές προθέσεις και ερμηνεύονται διαφορετικά ανά περίπτωση.

Η υφολογία είναι κατά μία έννοια η σύγχρονη εκδοχή της αρχαίας ρητορικής. Επικεντρώνεται και ερμηνεύει όπως και η αρχαία ρητορική σχήματα λόγου (άρση –θέση, συμπλεκτική αναίρεση, ομοιοτέλετο, παρήχηση, ασύνδετο, πολυσύνδετο, υποφορά και ανθυποφορά. Για παράδειγμα, ένα υπερβατό στο αρχαίο ρητορικό κείμενο σφικτοδένει τους προτασιακούς όρους προς μια κεντρομόλο κατεύθυνση και το μήνυμα δεν χάνεται πάνω από τα αφηρημένα κεφάλια των δικαστών. Τέτοια σχήματα είχαν ρόλο ζωής και θανάτου στα αθηναϊκά δικαστήρια .

Επομένως , Οι υφολόγοι περιγράφουν τις τεχνικές πλευρές της κειμενικής γλώσσας ,(όπως τις γραμματικές δομές) και στη συνέχεια χρησιμοποιούν αυτά τα δεδομένα για ερμηνεία . Συνεξετάζουν τη μορφή και το περιεχόμενο ή ακριβέστερα περιεχόμενο είναι η σημαίνουσα μορφή . Οι υφολόγοι σε χρηστικά κείμενα όπου προέχει η αναφορική λειτουργία της γλώσσας δεν θα μείνουν άνεργοι. Εστιάζοντας στην αδιάρρηκτη σχέση μορφής , περιεχομένου και αποδέκτη έχουν αποδελιτώσει τη «γραμματική» της αφήγησης ,της περιγραφής , του επιχειρηματολογικού κειμένου και της κειμενικής διαφήμισης. Έτσι, σε μια κειμενική διαφήμιση με αποδέκτη το γονιό και διαφημιζόμενο προϊόν ένα φορητό τηλέφωνο η χρήση κεφαλαίων ή πεζών, η γραμματοσειρά και το μέγεθος ,οι εγκλίσεις της προστακτικής ή υποτακτικής για προτροπή , το β' ενικό πρόσωπο ,μια οριστική της σιγουριάς, οι επαναλήψεις, η στίξη, η επανάληψη του μοτίβου «δράσε με το φορητό για να πετύχεις», η συνθηματική γλώσσα, οι λέξεις με συγκινησιακό φορτίο ως επίκληση στο συναίσθημα του γονιού ,η επίκληση στην αυθεντία του κατασκευαστή, οι αποσιωπήσεις τυχόν τεχνολογικών δυσλειτουργιών και οι επικαλύψεις οι υπολεξιολογήσεις επαφίνονται στο πεδίο μελέτης του υφολόγου.

Η υφολογία , επίσης, εστιάζει στις κειμενικές λειτουργίες (και ιδίως στη συνοχή), στη συμπεριφορά των λέξεων (π.χ ηθελημένη αμφισημία) στο μέτρο και στο ρυθμό. Έτσι, το ιαμβικό μέτρο με τη μουσικότητα του ,ακόμη και στην πρόζα, αποδίδει περισσότερο εύληπτα το μήνυμα από ό,τι το τροχαϊκό μέτρο.

Για την υφολογία η εστιασμένη πληροφορία βρίσκεται ή στην αρχή ή στο τέλος της πρότασης. Ο ιστορικός ενεστώτας ,τα παραφορτωμένα μετοχικά σύνολα αρχαίων κειμένων η παθητική διάθεση που περιθωριοποιεί το δράστη, το ποιον ενεργείας(συνοπτικότητα ,επανάληψη, συντελεσμένο),η τροπικότητα της βεβαιότητας και της αναγκαιότητας, οι ρητορικές ερωτήσεις, η συμπυκνωμένη ονοματική έκφραση και η αναλυτική νεοελληνική ρηματική διατύπωση η συσώρευση ρηματικών τύπων ,η απουσία ή η υπερφόρτωση

στίξης,, η απόκλιση των όρων σε μια περίοδο από την κανονική σειρά, η υπολεξιοποίηση, η διαδοχική υπόταξη , το πολυσύνδετο και η επιδοτική σύνδεση, όλα τα παραπάνω επαφίενται στο πεδίο δράσης ενός υφολόγου , όπως προείπα. Επιπροσθέτως, η υφολογία έχει ειδικευτεί σε αφηγηματικά λογοτεχνικά κείμενα, στην παραδοσιακή ποίηση, σε κείμενα συμβολικής παρνασιακής ή ρεαλιστικής τεχνοτροπίας ,στο σολωμικό ρομαντισμό και στον έρωτα του δημοτικού τραγουδιού για τα ρήματα και τα ουσιαστικά. Σε ένα διήγημα για παράδειγμα ,ο έμμεσα ευθύς λόγος προσδίδει στο κείμενο παραστατικότητα. Ποιος τολμά να ξεστομίσει ότι η άποψη αυτή συγκαταλέγεται στις ερμηνευτικές αυθαιρεσίες των υφολόγων;

Από την άλλη, η υφολογία δυσκολεύεται να πείσει , όταν ερμηνεύει λογοτεχνικά κείμενα υπερρεαλιστικού αυτοματισμού, ντανταϊστών (πρωτοπορία)και αποδομικής αποσυναρμολόγησης στα οποία η νοηματική ρευστότητα και η ανατρεπτικότητα αποτελούν τον κανόνα και την καύσιμη ύλη των κινήματων αυτών. Στα κινήματα αυτά η ανοικείωση (ξένισμα) είναι αφόρητη. Στην εξπρεσιονιστική ποιητική για παράδειγμα η γλωσσική ανατροπή ταυτίζεται με το κίνημα αυτό. Επίσης ,η αστιξία , ή το θαυμαστικό σ'ένα ποίημα και η θραύση των σχημάτων συμπαράθεσης είναι σχεδόν ακατόρθωτο να ερμηνευτούν με το θετικιστικό επιστημονικό πνεύμα της υφολογίας χωρίς ενστάσεις. Επομένως, στις τελευταίες περιπτώσεις η υφολογία καταντά περιγραφική και όχι ερμηνευτική.

Η υφολογία με το γλωσσοκεντρισμό της -όπως και η εκ του σύνεγγυς ανάγνωση(close reading κειμενική χειρουργική) - οι φορμαλιστές και η Νέα Κριτική, οι δομιστές αφηγηματολόγοι, ο μαρξισμός και η ψυχανάλυση προσπάθησαν να επιστημονικοποιήσουν την τέχνη της λογοτεχνίας και να σχηματοποιήσουν κανονικότητες στη ποιητική «ανωμαλία». Στο τέλος, όμως ,καταλήγουμε στη αναγνωστική αυθαίρετη ή όχι πρόσληψη. Ο αναγνώστης θα τραβήξει το φίδι-σημασία από το κειμενικό βάθος με εργαλείο τον ορίζοντα προσδοκιών του. Όπως υποστηρίζει η σύγχρονη αμερικανική σχολή των Culler και Fish υπάρχουν τόσα νοήματα όσα και αναγνώστες. **KAKOULAKH XARH**

βιβλιογραφική υποστήριξη

1. P. Barry, κεφάλαιο 11
2. Αγ. Γεωργιάδου, Η ποιητική περιπέτεια, Μεταίχμιο
3. Σ. Χατζησαββίδη- Αθ. Χατζησαββίδου, Γραμματική Ν. Ελλ. Γλώσσας
4. Χρ. Κλαίρης- Γ Μπαμπινιώτης ,Συνοπτική Γραμματική, Ελλ. Γράμματα 2007
5. Σ. Περάκης , Διδασκαλία Φιλολογικών Μαθημάτων, Σμυρνιωτάκης
6. Ε. Αθανασόπουλος κ. αλλ .Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας ,Α,Β, Γ, Γυμνασίου
7. Ξενοφώντος ,Ελληνικά ,κείμενα Α'Λυκείου
8. Παρίση, Λεξικό Λογοτεχνικών όρων, Πατάκη
9. Ρητορικά Κείμενα Β λυκείου ,βιβλίο καθηγητή
10. Άμπραμς ,Λεξικό, Πατάκη ,σελ. 491